

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

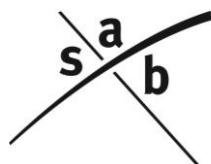
Nader onderzoek Wet natuurbescherming

Bakkum-Noord, Heereweg 114

J.H. Bakker Bouwprojecten BV

Datum: 25 oktober 2017

Projectnummer: 170147

SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur: R. van Gestel
Tweede lezer: E. Verkaik
Project: Bakkum-Noord, Heereweg 114
Projectnummer: 170147

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader	6
3	Ecologie van soorten	8
3.1	Stofzaad	8
3.2	Eekhoorn	8
3.3	Vleermuizen	8
3.4	Gierzwaluw	10
3.5	Huismus	10
3.6	Boomvalk	11
3.7	Sperwer	11
4	Onderzoekmethodiek	12
4.1	Stofzaad	12
4.2	Eekhoorn	12
4.3	Vleermuizen	12
4.4	Gierzwaluw	14
4.5	Huismus	15
4.6	Boomvalk en sperwer	15
5	Resultaten	16
5.1	Stofzaad	16
5.2	Eekhoorn	16
5.3	Vleermuizen	16
5.4	Gierzwaluw	23
5.5	Huismus	23
5.6	Boomvalk en sperwer	23
5.7	Overige soorten	23
6	Conclusie en advies	25
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?	25
6.2	Ontheffing aanvragen	25
6.3	Mitigerende en compenserende maatregelen	26
6.4	Broedperiode en zorgplicht	27
6.5	Vervolgstappen	27

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

Bijlage 2: waarnemingen veldbezoeken vleermuizen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

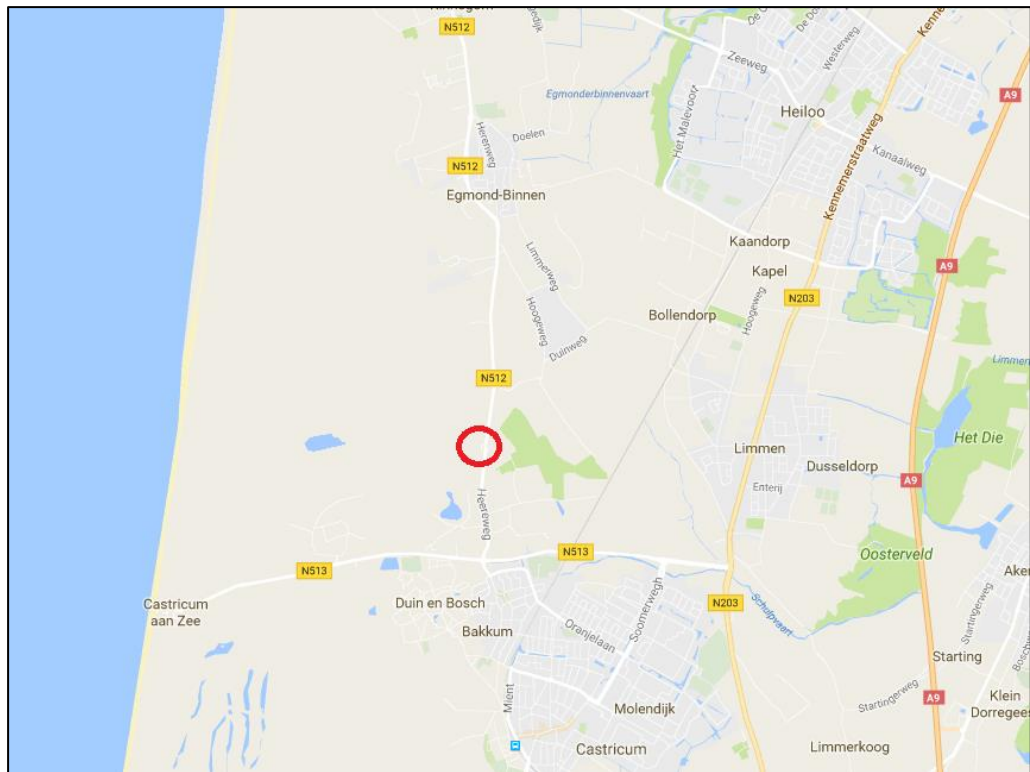
Aan de Heereweg 114 te Castricum bevindt zich het rijksmonument St. Antonius. Het voornemen bestaat deze locatie grondig te renoveren en her in te richten tot een complex ten behoeve van hulpbehoevenden. Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Uit natuurwaardenonderzoek moet blijken dat de natuurwet- en regelgeving de haalbaarheid van het plan niet in de weg staat. In dit kader is door SAB reeds een quick scan natuur uitgevoerd (SAB, 2017). Uit dit rapport blijkt dat de aanwezigheid van meerdere beschermde plant- en diersoorten op voorhand niet kan worden uitgesloten. Het betreft de soorten stofzaad, eekhoorn, diverse soorten vleermuizen, huismus, gierzwaluw, boomvalk en sperwer. Nader onderzoek hiernaar is noodzakelijk om hier uitsluitel over te kunnen geven. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van dit nader onderzoek uiteen.

1.2 Plangebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied bevindt zich in het buitengebied van Bakkum-Noord (gemeente Castricum, provincie Noord-Holland). Bakkum-Noord is een klein dorp in het noorden van gemeente Castricum. In de omgeving van Bakkum-Noord liggen Bakkum, Egmond aan Zee, Heiloo, Limmen en Castricum. Verder liggen er agrarische gronden en het natuurgebied Noordhollands duinreservaat in de omgeving van Bakkum-Noord. De belangrijkste verkeersaders voor Bakkum-Noord zijn de A9, de N203, de N512 en de N513. Het plangebied is direct ten westen van de N512 gelegen.

Bakkum-Noord is een klein dorp en bestaat bijna volledig uit lintbebouwing langs de N512. Het plangebied ligt ten noorden van de kern. Ten zuiden van het plangebied liggen enkele bedrijventerreinen en twee andere monumentale panden 'Koningsbosch' en Huize Koningsbosch'. Verder ligt het plangebied volledig ingesloten door het Noordhollands duinreservaat. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.

Luchtfoto met de precieze ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.

Het plangebied bestaat uit een H-vormig complex dat deels uit één en deels uit twee bouwlagen en een kaplaag bestaat. Direct rondom het pand liggen tegels en is een ruime hoeveelheid tuinbeplanting en gemaaid gras gelegen. In het noordoosten van het plangebied liggen parkeerplaatsen en een klein bijgebouw. Langs de grenzen van het gehele plangebied staat een ruime hoeveelheid bomen. Daarnaast staan er enkele bomen langs de zuidzijde en bij de entree van het complex. Omdat er alleen ontwikkelingen aan het complex en de ruimte tot ongeveer 10 meter rondom het complex plaatsvinden, is de inventarisatie beperkt tot ongeveer 30 meter rondom het gebouw. Het bestemmingsplan geldt voor een groter bestemmingsvlak. Deze wordt nog nader bepaald.

1.2.2 Toekomstige situatie

Het doel is het complex grondig te renoveren voor een nieuwe bestemming. In de toekomst zal het complex dienst doen als instelling voor maximaal 160 hulpbehoevenden. Hiervoor zullen de monumentale kenmerken van het complex zoals de kozijnen, ramen schoorstenen en dakkapellen zoveel mogelijk worden teruggebracht naar de oorspronkelijke detaillering. Bij de indeling van het gebouw zullen de bestaande indelingen zoveel mogelijk worden gevolgd en in stand gelaten. Maar waar nodig zullen lateien en muurdoorbraken moeten worden gemaakt. De aangebrachte zolders zullen worden open gebroken en worden teruggebracht naar de oorspronkelijke staat met een hoog plafond. Parkeervoorzieningen zullen in dit nieuwe groenplan worden meegenomen en zo mogelijk worden weggewerkt. Rondom het complex zullen binnen een grens van 10 meter rondom het complex de meeste bomen worden gerooid ten behoeven van de aanleg van tuinen.

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming.

2.1.1 *Verboden en zorgplicht*

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1.1 Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Het vernielen van nesten is verboden en het verstoren van nesten is enkel toegestaan indien geen sprake is van een negatieve invloed op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoorten. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.1.2 Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onttrenten of te vernielen.

2.1.1.3 *Andere soorten*

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.1.2 *Opzetvereiste*

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.1.3 *Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing*

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. De provincie Noord-Holland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

3 Ecologie van soorten

3.1 Stofzaad

Stofzaad is een kruidachtige, vaste plant, die behoort tot de heidefamilie. Het is een plant die voorkomt in bossen en duinstruikgewas, op vrij vochtige tot droge, voedsel-arme grond. De plant komt van nature voor op het noordelijk halfrond. Ze staat op de Nederlandse Rode lijst van planten als zeer zeldzaam en sterk in aantal afgenomen.

De plant wordt 10 tot 30 cm hoog en vormt een wortelstok. De plant heeft geen blad-groen en is aanvankelijk bleekgeel of wit en wordt later zwart. De onvertakte stengel is bros en met schubben bezet. Stofzaad bloeit van juni tot september met lichtgele of roodachtige bloemen. De bloeiwijze is een in het begin knikkende, later opgerichte tros, waarbij de bloemen dicht op elkaar zitten. De kroonbladen hebben aan de voet een uit-zakking met daarin de nectar. De vrucht is een $0,6-1 \times 0,4-0,8$ cm grote doosvrucht.

3.2 Eekhoorn

De eekhoorn leeft in allerlei typen bos en is ook in tuinen of parken in de omgeving van bos aan te treffen. Ze maken een bolvormig nest van takken en bladeren op minimaal 6 meter hoogte in de boom. Ook worden natuurlijke boomholtes of spechten-holen als nestlocatie gebruikt.

3.3 Vleermuizen

Elke vleermuissoort heeft een eigen specifiek scala aan eisen waaraan een leefgebied moet voldoen, om zich succesvol te kunnen handhaven. De verblijfplaatsen, vliegrou-tes en foerageergebieden nemen hierin een centrale plaats in. Deze worden hieronder besproken.

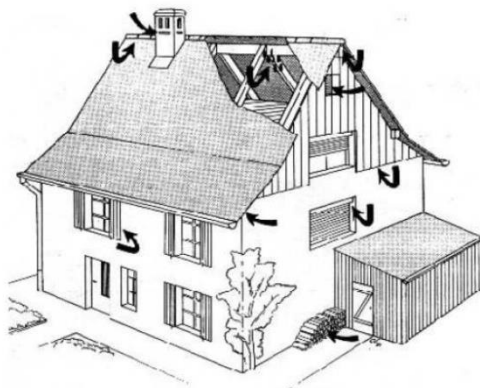
3.3.1 *Verblijfplaats*

Net als alle zoogdieren zoeken ook vleermuizen een beschermde ruimte op om te slapen, hun jongen te baren en groot te brengen. Dit is de zogenaamde vaste rust- en verblijfplaats. Vleermuizen bezitten door het jaar heen een groot scala aan verschillende soorten verblijfplaatsen om in bovengenoemde behoefte te voorzien. Er wordt voor deze diergroep in het algemeen onderscheid gemaakt tussen kraamverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen. In de kraam-verblijfplaats worden de jongen (één per vrouwtje) gebaard en gezoogd. In dergelijke verblijfplaatsen scholen meerdere vrouwtjes (met jongen) bij elkaar. De omvang van een dergelijke kolonie verschilt per locatie en per soort. Van de gewone dwergvleer-muis is bijvoorbeeld bekend dat zij groepen vormt van circa 50 tot 120 individuen. Bij de laatvlieger zijn deze groepen geregeld kleiner: 10 tot 50 vrouwtjes.

In zomerverblijfplaatsen bevinden zich de volwassen mannetjes en vrouwtjes die zich niet voortplanten. Hier zijn altijd maar enkele vleermuizen aanwezig. In de paarver-blijfplaatsen vindt de paring plaats. Mannetjes bezetten dan een verblijfplaats met

daaromheen zijn territorium en proberen vrouwtjes hiernaartoe te lokken om te paren. In de winterverblijfplaats overwinteren de vleermuizen. Gewone dwergvleermuizen kunnen zowel in kleine als in grote groepen overwinteren. De watervleermuis overwintert weer in grotten of bunkers en andere soorten trekken weg uit Nederland naar warmere oorden.

Zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger hebben hun verblijfplaatsen in gebouwen. De ruige dwergvleermuis kan van zowel boomholten als gebouwen gebruik maken. De rosse vleermuis en watervleermuis zijn echter boombewonende soorten. Onderstaande afbeelding toont de mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen rondom gebouwen.

Waar zitten vleermuizen in gebouwen:

- In de spouwmuur achter een spouwgat, rooster of ventilatievoeg (= verticale spleet in metselwerk)
- Op de kopgevel waar de dakpannen over de rand steken
- Achter de dakrand via een kier aan de onderzijde
- Onder het dak, tussen dak en dakbeschot
- Onder de dakpannen via een scheefliggende dakpan
- Achter gevelbeplating of -betimmering via een kier
- Achter een reclamebord tegen de gevel
- Achter een loszittende loodslab, bijvoorbeeld bij de schoorsteen of dakkapel
- In een schoorsteen achter een kier of rooster
- Achter luiken
- Achter of tussen de buitenzonwering
- In de balkonvloer (bij flats)

Verblijfplaatsen van vleermuizen in en om het huis.

Vleermuizen leven door het jaar heen in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen, maar ook in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen tijdens hetzelfde seizoen. Afhankelijk van soort en situatie is er sprake van een hoofdverblijfplaats met satellietverblijfplaatsen of van meer gelijkwaardige verblijfplaatsen. Zelfs kraamverblijfplaatsen kunnen van de ene op de andere dag verlaten zijn, waarbij de vrouwtjes hun jongen hangend aan de buik met zich meedragen. Tussen winterverblijfplaatsen wordt minder gewisseld. Bij de gewone dwergvleermuis liggen alle verblijfplaatsen binnen een straal van 20 km bijeen. Bij grotere vleermuissoorten als de laatvlieger of de rosse vleermuis is dit gebied vele malen groter.

3.3.2 **Vliegroutes**

Vanuit hun verblijfplaatsen moeten de vleermuizen hun weg kunnen vinden op zoek naar voedsel. Met behulp van hun sonar moeten ze wegwijs worden in de omgeving tussen verblijfplaats en foerageergebied. Vleermuizen gebruiken hiervoor vaak een vaste route naar het foerageergebied. Lijnvormige elementen als een bomenrij of watergang met opgaande begroeiing zijn hierbij vaak belangrijk voor hun oriëntatie.

3.3.3 **Foerageergebied**

Voor het vinden van voedsel heeft elke vleermuissoort zich op enige wijze gespecialiseerd. Een overeenkomst is dat ze allen beschutting van wind zoeken. Enerzijds om energie te besparen, anderzijds vanwege de hoeveelheid insecten. De gewone dwergvleermuis foerageert bijvoorbeeld vooral in open ruimtes in bosachtig gebied of langs wind beschutte, lijnvormige elementen, zoals bomenrijen of watergangen. De laatvlieger foerageert ten opzichte van de gewone dwergvleermuis in dezelfde soort

gebieden maar dan hoger in de lucht en zolang de wind het toe laat boven openere terrein. De watervleermuis foerageert meestal boven open water.

3.3.4 Jaarcyclus vleermuizen

Vleermuizen gebruiken dus een netwerk van deelleefgebieden met verschillende functies. De in Nederland meest voorkomende soorten volgen daarbij een duidelijke seizoenscyclus: beginnend bij winterslaap, achtereenvolgens migratie, kraamperiode, balts- of paartijd, trek en tenslotte weer winterslaap. zie onderstaand tijdschema.

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Activiteit	Winterslaap			Migratie	Kraamtijd			Paartijd / Migratie			Winterslaap	
Functie	Winterverblijfplaats			Tussen-verblijf	Kraamverblijfplaats / Zomerverblijfplaats			Paarverblijfplaats			Winterverblijfplaats	

Jaarcyclus van vleermuizen

3.4 Gierzwaluw

Gierzwaluwen broeden in Nederland in stedelijk gebied. Ze broeden in kolonies, onder daken en in gebouwen. Veel gebruikte nestlocaties zijn onder scheefliggende of kapotte dakpannen, onder nokpannen, in gaten en kieren onder de dakrand en bij dakkapellen, daar waar het zink overloopt van de dakkapel naar de dakpannen. Daarnaast worden soms kunstmatige nestkasten of nestpannen, gaten in muren, gaten achter regenpijpen of ventilatieschachten als broedlocatie gebruikt. Nestlocaties dienen een vrije uitvliegroute op minimaal enkele meters boven de grond te hebben. Dakken dienen verder minimaal een hellingshoek van 45 graden te hebben om als nestlocatie geschikt te zijn.

3.5 Huismus

De huismus is sterk geassocieerd met mensen. De nestplaats is voornamelijk gebonden aan menselijke bebouwing. Ook voor zijn voedsel is de huismus sterk afhankelijk van wat de mens hem aanbiedt. De huismus is geen zeldzame soort, maar is de afgelopen jaren wel sterk achteruit gegaan. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in bebouwd gebied dient vanwege zijn associatie met de mens en zijn relatief algemene voorkomen vaak rekening gehouden te worden met aanwezigheid van de huismus.

De huismus broedt in losse kolonies van enkele tot tientallen nesten. Grotere kolonies hebben vaak een beter broedresultaat dan kleinere kolonies. Kolonies groter dan 25 broedparen hebben een positief broedsucces en zijn zelfvoorzienend. Ook gaan nakomelingen op zoek naar andere kolonies. Bij kolonies kleiner dan 10 broedparen is vaak een negatief broedsucces en zijn individuen uit andere kolonies nodig om de verliezen aan te vullen. Bij kolonies tussen de 10 en 25 broedparen wisselt het broedsucces.

De huismus is zeer honkvast en stelt een aantal voorwaarden aan een geschikt leefgebied:

- Nestplaats: allereerst dienen geschikte nestplaatsen voorhanden te zijn. Huismussen broeden vaak onder pannendaken met ronde dakpannen. Onder platte pannen is te weinig ruimte om te broeden. Andere geschikte kieren in bebouwing worden ook gebruikt. De nestplaatsen liggen meestal niet in de volle zon, aangezien dakpannen door de zon erg heet kunnen worden;
- Voedsel: binnen maximaal enkele honderden meters van de nestplaats dient voedsel aanwezig te zijn. Volwassen dieren eten zaden van grassen en onkruiden, insecten, bessen, bloemknoppen, maar ook al het voedsel wat de mens aanbiedt, zoals voedsel uit voedersilo's en etensresten. De voedselvoorziening moet het gehele jaar aanwezig zijn. In de broedperiode hebben de jongen eiwitrijk voedsel nodig, zoals bladluizen, muggen, vliegen en rupsen. Daarom moeten struiken, of andere vormen van groen aanwezig zijn waarin de huismussen dit voedsel voor hun jongen kunnen vinden;
- Water: huismussen hebben water nodig. Dit vinden ze op allerlei plekken, zoals in een dakgoot of een speciale drinkbak;
- Beschutting: huismussen zijn een makkelijke prooi voor roofdieren zoals sperwers. Binnen enkele meters van de voedselbronnen dient daarom beschutting aanwezig te zijn. Dit bestaat voornamelijk uit dichte, of groenblijvende struiken.

De huismus gebruikt zijn nest het gehele jaar door. Voornamelijk tijdens de broedperiode (april tot en met augustus) en tijdens vorstperiodes is de huismus erg afhankelijk van de broedplaats. Eventuele verstoringen aan het nest mogen daarom in ieder geval niet in deze periodes plaatsvinden.

3.6 Boomvalk

De boomvalk leeft in open landschappen, meestal met water in de buurt. De boomvalk broedt voornamelijk in open agrarische landschappen, natuurgebieden en bosranden maar in steden worden soms ook broedende boomvalken aangetroffen. De boomvalk gebruikt nesten van kraaien, duiven of andere roofvogels om in te broeden. Deze kunnen in boomgroepen maar ook op hoogspanningsmasten zijn gelegen. Ook in gebieden die rijk zijn aan menselijke verstoring zoals sport-, bedrijfsterreinen of langs snelwegen wordt door de boomvalk gebroed.

3.7 Sperwer

De sperwer komt voor in allerlei typen bos en kleinschalig landschap met boomgroepen. De soort broedde traditioneel in dichte, niet te oude naaldbossen of gemengde bossen. Onder andere door toename van de havik broedt de sperwer tegenwoordig echter op allerlei plekken in dichte loofbosjes, wegbeplanting en stadstuinen. De sperwer maakt elk jaar een nieuw nest binnen het bezette territorium, vaak dicht bij het oude. Het nest wordt direct aan de stam op dikke takken gebouwd. Soms wordt het oude nest van een houtduif verder uitgebouwd. De soort broedt van eind april tot eind juni.

4 Onderzoekmethodiek

4.1 Stofzaad

De aan- of afwezigheid van deze soort dient te worden vastgesteld door middel van één veldbezoek in de bloeimaanden van de soort (mei tot en met augustus). Tijdens dit veldbezoek is het gehele plangebied grondig geïnspecteerd op de aanwezigheid van deze soort. Het veldbezoek heeft plaatsgevonden op 20 juni 2017.

4.2 Eekhoorn

De aan- of afwezigheid van deze soort is vastgesteld door middel van sporenonderzoek en zichtwaarnemingen. Voor wat betreft sporen wordt vooral gezocht naar vraatsporen, uitwerpselen en loopsporen. Mogelijke nestplaatsen zijn tijdens het veldbezoek van de quick scan natuur op 28 februari 2017 reeds bepaald. Het zoeken naar sporen heeft dan ook het meest intensief plaatsgevonden rond deze potentiële vaste rust- en verblijfplaatsen. Een eenmalig veldbezoek in de actieve periode van de eekhoorn is voldoende. Het veldbezoek heeft plaatsgevonden op 20 juni 2017.

4.3 Vleermuizen

4.3.1 Methode

In de periode van 15 mei tot en met 30 september 2017 is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen. Gezien de omvang van het plangebied is het gebied geïnventariseerd met maximaal vier ecologen met kennis op het gebied van vleermuizen. Er zijn vier inventarisaties uitgevoerd tussen zonsondergang en zonsopkomst. Aanvullend is eenmalig op 9 juni 2017 de zolders onderzocht op aanwezigheid van rustende vleermuizen en sporen.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen zoals deze zijn verwoord in het Vleermuisprotocol 2017 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus et al. 2017). Bij het onderzoek zijn, waar noodzakelijk, tevens de kennisdocumenten van vleermuissoorten van BIJ12 (2017) geraadpleegd.

Vleermuisprotocol

Het vleermuisprotocol heeft tot doel het belang van de functies van gebieden voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen voor de Wet natuurbescherming. Het is een hulpmiddel voor deskundige vleermuisonderzoekers en de beoordelaars van vleermuisonderzoek om te bepalen wat een juridisch redelijke onderzoeksinspanning is voor een specifieke locatie. Het protocol bundelt daartoe de bestaande kennis over onder meer de beste veldcondities, de perioden voor onderzoek, het aantal en de duur van veldbezoek.

Het protocol is opgesteld om het onderzoek voor de Wet natuurbescherming optimaal te laten verlopen. Wanneer het protocol in essentie is gevolgd, bestaat grote mate van juridische zekerheid dat voldaan is aan een wettelijke en maatschappelijk verantwoorde inspanning om na te gaan of soorten en functies van gebieden in het geding zijn. In het bijzonder wanneer de aanwezigheid van gebiedsfuncties of soorten wordt uitgesloten zou een onderzoek volgens het protocol als juridisch voldoende moeten worden aangemerkt.

Status van het protocol

Het protocol voor het inventariseren van vleermuizen is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging, in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). In expertmeetings zijn in 2008 de voorschriften ontwikkeld en op basis van toepassing gedurende het seizoen in 2008, 2009, 2010, 2011 en 2012 geëvalueerd. De bij het onderzoek gehanteerde versie is uitgebracht in 2017. Dit is de meest recente versie van het protocol.

Volgens de GaN is het protocol gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten, voldoet het aan de eisen die het bevoegd gezag stelt en biedt het eenduidigheid over het begrip “gedegen onderzoek” uit de Wet natuurbescherming. Het protocol wordt onder auspiciën van de Gegevensautoriteit Natuur aan de hand van opgedane ervaringen en nieuwe onderzoekskennis, bijvoorbeeld over het voorkomen van soorten, seizoensactiviteit of nieuw onderkende gebiedsfuncties, jaarlijks geëvalueerd en zo nodig geactualiseerd.

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen is uitgevoerd door middel van zichtwaarnemingen en onderzoek met batdetectors (Pettersen, type D240X en Batlogger M). Een batdetector is een apparaat dat de onhoorbare ultrasone geluiden van vleermuizen opvangt en vertaalt in voor mensen hoorbare geluiden. Door interpretaties van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam worden gebracht. Met behulp van deze detectoren kunnen opnames worden gemaakt die eventueel achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van computerprogramma's. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl.

4.3.2 Onderzoeksomstandigheden

Het onderzoek naar vleermuizen is sterk gebonden aan goede klimatologische omstandigheden. Bij te veel wind (>3 - 4 Bft), te lage temperaturen (< 10 °C) of te grote neerslag (waterdruppeldiameter >0,5 mm (motregen)) zijn sommige soorten niet aanwezig of verminderd actief waardoor de waarnemingen onvolledig tot onvoldoende kunnen zijn. In onderstaande tabel zijn de weeromstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven. Ook zijn de onderzoeksdata en –tijden genoteerd.

Startdatum	Zon op / onder	Tijd (start)	Tijd (eind)	Temperatuur (°C)	Wind (Bft)	Neerslag	Onderzoeks- omstandigheden
08-06-2017	22:02 uur	21:45 uur	00:00 uur	16	2	Geen	Goed
08-07-2017	05:29 uur	02:45 uur	05:15 uur	16	1	Geen	Goed
17-08-2017	21:00 uur	23:15 uur	01:45 uur	17	3	Geen	Goed
20-09-2017	19:44 uur	21:45 uur	23:30 uur	14	3	Geen	Goed

Uit voorgaande tabel blijkt dat bij het laatste veldbezoek niet de in het vleermuisprotocol vermelde twee uur is onderzocht. Echter, in de 'aanwijzingen voor gebruik' van het betreffende protocol is aangegeven dat de waarnemingen voor een gebiedsfunctie beëindigd kunnen worden wanneer de aanwezigheid van alle potentieel voorkomende soorten en functies is vastgesteld, ongeacht de voorgeschreven waarnemingsduur in de protocollen. Tijdens dit veldbezoek was hiervan sprake, waardoor het eerder kon worden afgerond.

4.4 Gierzwaluw

Het onderzoek om aanwezigheid van nesten van gierzwaluwen aan te tonen is op basis van zichtwaarnemingen uitgevoerd, op 8 juni, 23 juni en 6 juli 2017. De inventarisatie is uitgevoerd tussen 21:00 uur tot 22:30 uur.

Gezien de grootte van het plangebied is ervoor gekozen om de locatie van de nesten te bepalen door middel van het waarnemen van in- en uitvliegende gierzwaluwen. Dergelijke nestlocatietellingen leveren de beste resultaten op. Hierbij wordt 15 tot 30 minuten gepost per strategisch gekozen plek, van waaruit verschillende potentiële nestlocaties overzien kunnen worden. Naast invliegende individuen worden ook laagvliegende, luid roepende vogels genoteerd. Volgens het Kennisdocument Gierzwaluw (2017) is dan een nestlocatie in de buurt.

Afwezigheid is voldoende aannemelijk gemaakt wanneer er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op de aanwezigheid van een nest na:

- minimaal drie inventarisatiemomenten met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen;
- in de periode van 1 juni tot en met 15 juli;
- tussen 21:00 uur en 22:30 uur;
- tijdens de goede inventarisatieomstandigheden.

4.5 Huismus

Het inventariseren van huismussen vindt plaats door zichtwaarnemingen. Door ongeveer een uur in een bepaald gebied te inventariseren wordt een goed beeld gekregen van de aan- of afwezigheid van huismussen in een gebied. Aanwezigheid van huismusnesten kan op verschillende manieren worden aangetoond. Er mag uit worden gegaan van een huismusnest bij de volgende waarnemingen:

- 1 Waarneming van nest of nestbouw;
- 2 Bezoek van een huismus aan een potentiële nestplaats;
- 3 Transport van voedsel of ontlastingspakketjes;
- 4 Bedelende jongen in een nest;
- 5 Van 10 maart tot 20 juni een zingend mannetje;
- 6 Van 10 maart tot 20 juni aanwezigheid van een paartje;
- 7 Van 10 maart tot 20 juni baltsgedrag.

De laatste drie type waarnemingen zijn het makkelijkst te doen. Nadeel is wel dat de precieze nestlocatie dan nog niet geheel duidelijk is. Daarom is gewacht tot een huismus een potentiële nestplaats echt bezoekt (bijvoorbeeld in nestkast vliegen, of onder dakrand kruipen). De laatste drie type waarnemingen dienen onder de juiste onderzoeksomstandigheden uit te worden gevoerd. Droog, weinig wind, in de ochtend vanaf 1 à 2 uur na zonsopkomst op geluidsluwe momenten.

Om afwezigheid van de huismus met voldoende zekerheid vast te stellen, dienen twee inventarisatierondes in de periode van 1 april tot en met 15 mei uitgevoerd te worden met een tussenperiode van minimaal tien dagen (Kennisdokument Huismus, 2017). In dit geval was dit qua planning niet meer mogelijk en zijn conform het kennisdocument vier veldbezoeken uitgevoerd in de periode van 10 maart tot en met 20 juni. Het betreft de data 10 mei, 26 mei, 9 juni en 20 juni 2017.

4.6 Boomvalk en sperwer

De aan- of afwezigheid van een nestplaats van de boomvalk en sperwer is vastgesteld door in het broedseizoen van beide vogelsoorten te letten op de aanwezigheid van individuen. Extra aandacht is besteed aan het nest dat is aangetroffen tijdens de quick scan natuur. De sperwer broedt van eind april tot en met juni, en de boomvalk in mei tot en met juli. De veldbezoeken zijn verspreid in de overlappende broedperioden uitgevoerd op 10 mei, 9 juni en 20 juni 2017.

5 Resultaten

5.1 Stofzaad

Tijdens het veldbezoek op 20 juni 2017 is geen stofzaad in of direct rond het plangebied aangetroffen. Deze plantsoort is dan ook niet aanwezig in het plangebied.

5.2 Eekhoorn

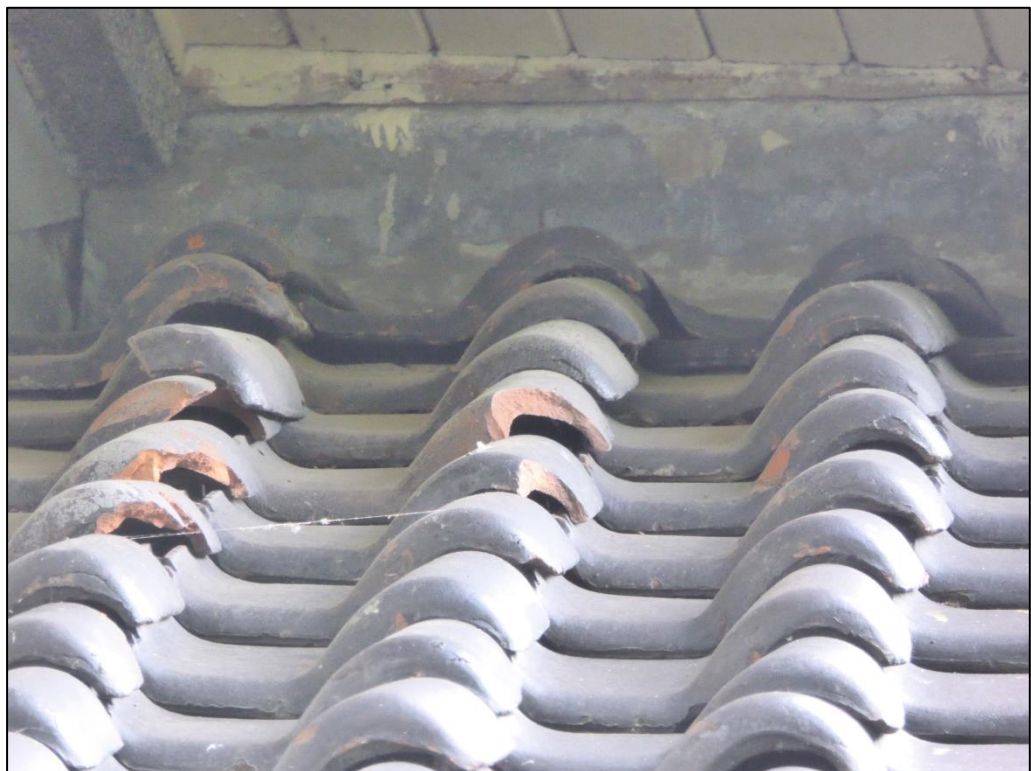
Tijdens het veldbezoek op 20 juni 2017 zijn geen (sporen van) eekhoorns waargenomen. Derhalve zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van de eekhoorn in het plangebied aanwezig.

5.3 Vleermuizen

5.3.1 Kraamverblijfonderzoek

5.3.1.1 8 juni 2017

Tijdens dit veldbezoek werden vanaf de start sociale roepen van de gewone grootoorvleermuis gehoord in het gebouw in de zuidoosthoek van de westelijke binnentuin. Vanaf 22:15 uur begonnen hier aan de onderzijde van het dak gewone grootoorvleermuizen uit te vliegen. Uiteindelijk werden 21 uitvliegende dieren geteld gedurende een tijdsbestek van circa een half uur. Echter, ook daarna tot aan het einde van het veldbezoek werden nog sociale roepen vanuit de verblijfplaats gehoord. Het grote aantal uitgevlogen dieren duidt op de aanwezigheid van een kraamverblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis. Ook het feit dat na het uitvliegen nog sociale roepen werden gehoord (dit waren wellicht de jongen of achtergebleven volwassen dieren) duidt op de aanwezigheid van een dergelijke verblijfplaats. De precieze uitvliegopening was lastig te bepalen. Het was een donkere hoek waar de vleermuizen uitvlogen. Het verlichten van de plek met een zaklamp was niet mogelijk, vanwege de grote verstoring. Navolgende foto's tonen de mogelijk uitvliegopeningen. Het is onduidelijk of de vleermuizen uit het hoge of lage dak uitvlogen.

Bovenste foto: de gewone grootoorvleermuizen vlogen uit ter hoogte van de rode cirkel. Mogelijk vlogen ze onder de dakgootbekisting van het hoge dak uit. Een andere mogelijkheid is dat ze via kapotte dakpannen uit het lage dak vlogen (onderste foto).

Ook onder de dakrand van het zuidelijk deel van het gebouw aan de oostelijke binnenplaats vlogen gewone grootoorvleermuizen uit. Het betroffen drie individuen die tussen 22:41 uur en 22:51 uur uitvlogen. Gezien het kleine aantal vleermuizen betrof het een zomerverblijfplaats. Een andere voor de hand liggende mogelijkheid is nog dat deze dieren bij de kraamkolonie horen (beide uitvliegopeningen grenzen aan dezelfde zolder), maar op een andere locatie zijn uitgevlogen. Gedurende het veldbezoek werd ook onafhankelijk van de uitgevlogen dieren langsvliegende gewone grootoorvleermuis waargenomen ten zuidwesten van de bebouwing. De tijd van waarnemen was om 22:35 uur.

Om 22:15 uur vlogen verder kort na elkaar drie rosse vleermuizen laag over de westelijke binnenplaats. Gezien de relatief vroege waarneming en het feit dat ze laag overvlogen, is het waarschijnlijk dat ze in de buurt een verblijfplaats hebben. Gedurende het verdere verloop van het veldbezoek werd regelmatig ook boven het plangebied een foeragerende rosse vleermuis waargenomen.

De eerste waarneming van de gewone dwergvleermuis werd gedaan om 22:19 uur. Deze gewone dwergvleermuis vloog foeragerend heen en weer over de zuidvleugel van het gebouw. Andere foeragerende gewone dwergvleermuizen werden waargenomen boven de oostelijke binnenplaats en ten zuiden van de bebouwing. Het betrof vrijwel altijd maar één individu. Eenmaal vlogen er maximaal vier over de westelijke binnenplaats.

Ook laatvliegers waren in het plangebied aanwezig. De eerste waarneming van deze soort werd gedaan om 22:48 uur boven de oostelijke binnenplaats. Deze foerageerde er korte tijd. Ook werd boven de westelijke binnenplaats korte tijd gefoerageerd. Een overvliegend individu werd ook ten noorden en zuiden van de bebouwing gedaan.

Ten slotte is om 23:04 uur eenmaal een foeragerende ruige dwergvleermuis waargenomen.

5.3.1.2 9 juni 2017

De volgende dag is overdag een zolderinspectie uitgevoerd om enerzijds bevestigd te krijgen dat de uitgevlogen vleermuizen daadwerkelijk gewone grootoorvleermuizen waren en anderzijds of de kraamkolonie zich op de zolder bevond. Tijdens de inspectie werden slechts drie gewone grootoorvleermuizen op de zolder aangetroffen. Zie navolgende foto. De kolonie die de avond ervoor daarvoor was uitgevlogen bevond zich nu niet op deze zolder. Gewone grootoorvleermuizen wisselen vaak van verblijfplaats. Het is mogelijk dat de kraamkolonie er niet is teruggekeerd, omdat ze van verblijfplaats waren gewisseld. Anderzijds zou de kolonie ook tussen het dakbeschot en de pannen aanwezig kunnen zijn.

Drie gewone grootoorvleermuizen op de zolder.

5.3.1.3 8 juli 2017

Tijdens dit veldbezoek werd veel zwermgedrag waargenomen van de kolonie gewone grootoorvleermuizen. Dit gedrag werd vanaf 03:07 uur waargenomen. Het zwermen vond vooral plaats rond de uitvliegopening van de op 8 juni vastgestelde kraamverblijfplaats. Dit zwermen ging door tot 04:49 uur. Er werd niet alleen gezwermd rond de uitvliegopening die waargenomen is tijdens het eerste veldbezoek. Aanvullend werd ook gezwermd rond de schoorsteen die daar ook aanwezig is. Zie navolgende afbeelding. In dit tijdsbestek zijn naar schatting 35 gewone grootoorvleermuizen ingevlogen.

Naast zwermen bij de reeds bekende uitvliegopening, werd nu door de gewone grootoorvleermuis ook gezwermd rond de schoorsteen.

Ook op andere plekken werden zwermgedrag en invliegende gewone grootoorvleermuizen waargenomen. Aan de zuidoostzijde van de zuidvleugel zwermde enkele individuen tussen 02:55 uur en 03:39 uur daar rond. Uiteindelijk zijn op deze locatie circa 8 gewone grootoorvleermuizen ingevlogen. Ook deze vlogen weer in aan de onderzijde van het dak. Aan de noordzijde van de zuidvleugel vloog ook eenmaal nog een gewone grootoorvleermuis uit. Dit was om 04:56 uur. Deze twee laatste locaties kunnen beide gezien worden als zomerverblijfplaats of als onderdeel van de kraamkolonie met een andere uitvliegopening.

Naast enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen is ook een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Rond de schoorsteen in het midden van de zuidvleugel zwermde korte tijd een gewone dwergvleermuis. Deze vloog om 05:01 uur op deze locatie in.

Ook werden enkele waarnemingen gedaan van een laatvlieger. Deze foerageerde zo nu en dan (om 03:09 en 03:19 uur) aan de zuidzijde van het plangebied. Eenmaal zijn sociale roepjes van een ruige dwergvleermuis gehoord in het midden van het plangebied. Een rosse vleermuis werd gedurende het veldbezoek meerdere keren hoog boven het plangebied waargenomen. Als laatste is ook enkele keren een myotensoort gehoord.

In bijlage 2 zijn afbeeldingen weergegeven die de waarnemingen van beide veldbezoeken visualiseren.

5.3.2 *Paarverblijfonderzoek*

Tijdens het eerste veldbezoek werden gedurende de avond en nacht enkele werfroepjes van de gewone dwergvleermuis gehoord. Deze werden gehoord aan de noordwestzijde van het plangebied. Ze werden daar soms waargenomen en niet continu. Ook werden om 00:57 uur sociale roepen van de rosse vleermuis gehoord vanaf een boom net ten westen van het plangebied. Het roepen duurde maar kort. Later werd hier geen rosse vleermuis meer gehoord.

Verder werden enkele waarnemingen van langs vliegende of kort foeragerende rosse vleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en een myotis-soort verspreid over het plangebied gedaan.

Tijdens het tweede veldbezoek werden opnieuw werfroepjes van de gewone dwergvleermuis gehoord. Deze waren nu vaker te horen dan tijdens het eerste paarverblijfonderzoek en werden continu gedurende het gehele veldbezoek gehoord. Er is dan ook sprake van de aanwezigheid van een paarterritorium, met hierin een paarverblijfplaats binnen het plangebied.

Naast de gewone dwergvleermuis zijn ook enkele waarnemingen gedaan van een langs vliegende rosse vleermuis, van ruige dwergvleermuis en van gewone grootoorvleermuis. Andere soorten waren niet aanwezig en ook zijn geen andere verblijfplaatsen vastgesteld.

In bijlage 2 is een afbeelding weergegeven die de waarnemingen van beide veldbezoeken visualiseren.

5.3.3 *Aanwezigheid essentiële elementen*

Voor vleermuizen zijn alle vormen van verblijfplaatsen essentiële elementen om de huidige staat van instandhouding niet aan te tasten. In het plangebied zijn op vijf plaatsen gewone grootoorvleermuizen in- of uitgevlogen, waarbij bij één invliegopening het merendeel is ingevlogen. Voor het hele plangebied ging het maximaal om circa 45 individuen. Gezien het gedrag en de ecologie van deze soort, dient uitgegaan te worden van één grote kraamkolonie van vrouwtjes. Het is onwaarschijnlijk dat ook mannetjes aanwezig zijn, aangezien in de paarperiode geen paarterritoria van mannetjes zijn vastgesteld. Een kraamkolonie van deze soort kan zich gedurende het kraamseizoen in zijn geheel op één locatie bevinden of zich opsplitsen in meerdere kleinere groepen en op verschillende locaties (binnen of buiten het plangebied) aanwezig zijn. Uitgaand van de ecologie van de gewone grootoorvleermuis en de waarnemingen van het onderzoek wordt op navolgende afbeelding een inschatting gemaakt van het gebruik van de bebouwing van het plangebied als kraamverblijfplaats door de gewone grootoorvleermuis.

Zeker is dat het hoogste dak (met een oppervlakte van circa 550 m²) in gebruik is vanwege de aanwezigheid van drie gewone grootoorvleermuizen tijdens de zolderinspectie op 9 juni 2017. Het dak ten westen hiervan (met een oppervlakte van circa 400 m²) is zeer waarschijnlijk ook in gebruik gezien de kapotte dakpannen op de locatie, waar veel gewone grootoorvleermuizen in- en uitgevlogen zijn. Het oostelijke dak

(met een oppervlakte van circa 350 m²) bevat mogelijk verblijfplaatsen vanwege waargenomen zwermende gewone grootoorvleermuizen bij de westzijde van dit dak.

Daarnaast is een zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig. Voor andere vleermuissoorten is geen verblijfplaats vastgesteld.

De gewone dwergvleermuis kan de vastgestelde verblijfplaats ook in de winter gebruiken. Massawinterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis kunnen zich ook in gebouwen bevinden. Dergelijke gebouwen zijn echter groot en hoog. In dit geval is de bebouwing binnen het plangebied wel groot, maar niet hoog. Daarbij werden tijdens het bezoek in augustus geen aanwijzingen gevonden voor een dergelijke verblijfplaats. Van een massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis is dan ook geen sprake.

Het is niet uit te sluiten dat de gewone grootoorvleermuis de verblijfplaats ook in de winter gebruikt. Deze soort overwinter voornamelijk in groeven, bunkers, forten, vestingwerken, (ijs)kelders en grotten, maar overwinterende grootoorvleermuizen zijn ook in kleinere, koudere en minder vochtige verblijfplaatsen te vinden, zoals op zolders of in kerktoeren. Afhankelijk van het klimaat binnen de locatie kruipen ze diep weg, achter bijvoorbeeld een balk, of hangen los.

Foerageergebieden en vliegroutes kunnen essentiële elementen vormen. In dit geval is een kraamkolonie van de gewone grootoorvleermuis in het plangebied aanwezig. De vleermuizen moeten in de directe omgeving van hun verblijfplaats de mogelijkheid hebben om te kunnen foerageren. Als dit niet mogelijk is, verliest de verblijfplaats op den duur zijn functionaliteit. Het aanwezige groen in de vorm van bomen is dan ook van essentieel belang voor de functionaliteit van deze verblijfplaats. Dit geldt ook voor alle andere vleermuizen met een verblijfplaats in of direct buiten het plangebied. In het plangebied zijn geen vliegroutes van vleermuizen vastgesteld.

5.4 Gierzwaluw

Tijdens de veldbezoeken van 8 juni en 23 juni is een enkele keer een gierzwaluw hoog over het plangebied gevlogen. Tijdens het veldbezoek van 6 juli 2017 werden vaker dan één keer dergelijke waarnemingen gedaan. Er is echter geen enkele keer nestindicerend gedrag waargenomen. Nestplaatsen van de gierzwaluw zijn dan ook niet in het plangebied aanwezig.

5.5 Huismus

Tijdens de veldbezoeken zijn geen waarnemingen van de huismus gedaan. Nestplaatsen of andere essentiële elementen van deze vogelsoort zijn dan ook niet aanwezig.

5.6 Boomvalk en sperwer

Tijdens de verschillende veldbezoeken zijn geen sperwers en boomvalken in het plangebied waargenomen. Het nest dat tijdens de quick scan natuur is waargenomen is niet in gebruik. Er zijn in en direct rond het plangebied geen nesten van de sperwer of boomvalk aanwezig.

5.7 Overige soorten

Tijdens het veldbezoek van 8 juni 2017 zijn in het plangebied enkele rugstreeppadden aangetroffen. Het betrof jonge exemplaren. De rugstreeppad is een beschermde soort.

Deze paddensoort is een soort van pioniervegetaties met een hoge dynamiek, zoals duinen, uiterwaarden, opgespoten terreinen, heidevelden, akkers en tegenwoordig ook vaak braakliggende terreinen. Hij graaft zich in in kaal en goed vergraafbaar zand en legt zijn eieren in ondiepe en kale poeltjes. De rugstreeppad is een mobiele soort

die relatief grote afstanden kan afleggen. Vooral de subadulten kunnen tot circa 5 kilometer afleggen op zoek naar geschikt leefgebied.

In het plangebied is vrijwel geen geschikt leefgebied van de rugstreeppad aanwezig. Er is bijna geen kaal zand aanwezig en een voortplantingslocatie, in de vorm van open water, ontbreekt. Tijdens het veldbezoek werden roepende rugstreeppadden gehoord verder ten noordoosten van het plangebied, op minder dan een kilometer afstand. Dit gebied is onderdeel van Natura 2000-gebied Noordhollands Duinreservaat en biedt ideaal leefgebied voor deze soort. Gezien het bovenstaande kan gesteld worden dat de jonge rugstreeppadden zich waarschijnlijk vanuit het Noordhollands Duinreservaat verplaatst hebben naar het plangebied, op zoek naar geschikt leefgebied. Van essentieel leefgebied voor de rugstreeppad is in het plangebied geen sprake. Wel blijkt dus dat deze beschermde soort sporadisch in het plangebied aanwezig is, door dispersie vanuit leefgebied in de omgeving.

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?

In het plangebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid (van essentiële elementen) van stofzaad, eekhoorn, vleermuizen, gierzwaluw, huismus, boomvalk en sperwer. Tevens zijn ook andere belangrijke waarnemingen meegenomen. In het plangebied is de aanwezigheid (van essentiële elementen) van stofzaad, eekhoorn, gierzwaluw, huismus, boomvalk en sperwer middels het uitgevoerde onderzoek uit te sluiten. Voor deze soorten is een ontheffing dan ook niet nodig.

In het plangebied kunnen sporadisch migrerende rugstreeppadden aanwezig zijn. Leefgebied van deze soort is in het plangebied echter niet aanwezig. Deze padden migreren enkel 's nachts. Aangezien de werkzaamheden overdag en voornamelijk in pandig plaats zullen vinden, is van een overtreding van de Wet natuurbescherming geen sprake.

Tijdens het onderzoek zijn daarentegen wel in de bebouwing van het plangebied een kraamverblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis en een zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Ook zijn migrerende rugstreeppadden vastgesteld. De voorgenomen ontwikkeling behelst onder andere het openbreken van de zolders en het verwijderen van bomen. Zeer waarschijnlijk gaan met deze plannen de verblijfplaatsen van de gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis verloren. In dat geval is sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Om de werkzaamheden toch door te laten gaan is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig in combinatie met het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen. Daarnaast dient te allen tijde rekening gehouden te worden met broedende vogels en de zorgplicht.

6.2 Ontheffing aanvragen

Het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen waarbij beschermde soorten (zoals de gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis) worden verstoord is wettelijk gezien mogelijk als men in het bezit is van een ontheffing Wet natuurbescherming. Een dergelijke ontheffing dient voor dit project aangevraagd te worden bij de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD).

Bij het indienen van een aanvraag ontheffing Wet natuurbescherming dient een projectplan te worden opgesteld. In dit plan wordt onder andere de verspreiding van de betreffende beschermde soorten in het plangebied verwoord alsmede het (wettelijk) belang van de ingreep onderbouwd. Daarnaast dient een uitgebreide alternatievenafweging plaats te vinden over waarom de verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen niet is te voorkomen.

Een ontheffing Wet natuurbescherming kan enkel worden verleend als voldoende mitigerende maatregelen worden getroffen om zoveel mogelijk schade aan de aanwezige beschermde soorten te voorkomen. Schade die niet voorkomen kan worden, dient te worden gecompenseerd. Daarnaast dient te allen tijde rekening gehouden te wor-

den met alle broedende vogels en de zorgplicht. De RUD zal in dit geval beoordelen of een ontheffing verleend kan worden en de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden.

6.3 Mitigerende en compenserende maatregelen

6.3.1 Gewone grootoorvleermuis

De mitigatieopgave voor deze soort is omvangrijk. Het gaat hier om een redelijk zeldzame soort die een grote kraamkolonie van circa 45 vrouwtjes op de zolder of in het dak (tussen dakbeschot en dakpannen) in een deel van het gebouw binnen het plangebied heeft. Er wordt daarbij gebruik gemaakt van minimaal vijf invliegopeningen. Voor een dergelijke mitigatieopgave bestaan geen standaard mitigerende maatregelen. Dergelijke mitigatie is maatwerk. Een expert op het gebied van het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen voor de gewone grootoorvleermuis zal moeten bekijken wat de beste aanpak is. De maatregelen dienen met grote zorgvuldigheid en in goed overleg uitgevoerd te worden. Ook zal de soort gemonitord moeten worden tijdens en na de werkzaamheden om na te gaan of de kraamkolonie zich kan blijven handhaven in het plangebied.

6.3.2 Gewone dwergvleermuis

Voor deze soort is enkel een zomer- en paarverblijfplaats aanwezig. Dergelijke verblijfplaatsen van deze soort zijn relatief gemakkelijk te mitigeren. Over het algemeen bestaan mitigerende maatregelen voor dergelijke verblijfplaatsen uit het tijdig ophangen van tijdelijke vervangende vleermuiskasten, het ongeschikt maken van de huidige verblijfplaatsen kort voor de start van de werkzaamheden en het integreren van permanente voorzieningen in de nieuwe situatie.

Het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis (2017) stelt bepaalde eisen aan het realiseren van tijdelijke en permanente voorzieningen. De belangrijkste zijn:

- Voor elke verblijfplaats die verloren gaat dienen zowel vier tijdelijke als permanente voorzieningen gerealiseerd te worden;
- Tijdelijke voorzieningen dienen binnen 50 (tot maximaal 200) meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst te worden;
- Tijdelijke paarverblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis dienen zes maanden voor de start van het paarseizoen aanwezig te zijn. Dit betekent dat vervangende paarverblijfplaatsen uiterlijk half februari aanwezig moeten zijn. Voor de zomerverblijfplaats geldt een gewenningsperiode van drie maanden in de maanden april tot en met oktober.
- Permanente voorzieningen in de nieuwe situatie dienen zoveel mogelijk overeen te komen met de oude situatie.

6.4 Broedperiode en zorgplicht

De zorgplicht van de Wet natuurbescherming is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in de broedperiode, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Als dit leidt tot aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze vogelsoort, is een dergelijk nest strikt beschermd volgens de Wet natuurbescherming. De broedperiode loopt globaal van half maart tot half augustus. Er is hiervoor geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij adviseren daarom om de werkzaamheden buiten de broedperiode te starten.

6.5 Vervolgstappen

- Vooroverleg mitigatie en compensatie gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis;
- Aanvragen ontheffing Wet natuurbescherming;
- Tijdig uitvoeren van voldoende mitigerende en compenserende maatregelen;
- Monitoring mitigerende en compenserende maatregelen;
- Houd rekening met broedende vogels;
- Houd rekening met de zorgplicht.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

SAB, 2017. Quick scan natuur. Bakkum-Noord, Heereweg 114. SAB, Arnhem.

Websites:

www.bij12.nl

www.ndff.nl

www.noord-holland.nl

www.rijksoverheid.nl

www.sovon.nl

www.vleermuizenindestad.nl

www.vogelbescherming.nl

www.wetten.nl

www.zoogdiervereniging.nl

Bijlage 2: waarnemingen veldbezoeken vleermuizen

Kraamverblijfonderzoek 8 juni 2017

Legenda

- Gewone dwergvleermuis - langs/overvliegend
- ◇ Gewone dwergvleermuis - foeragerend
- ◆ Ruige dwergvleermuis - foeragerend
- Laatvlieger - langs/overvliegend
- ◆ Laatvlieger - foeragerend
- Rosse vleermuis - langs/overvliegend
- ◆ Rosse vleermuis - foeragerend
- ★ Gewone grootoorvleermuis - kraamverblijfplaats
- ▲ Gewone grootoorvleermuis - zomerverblijfplaats
- Gewone grootoorvleermuis - langs/overvliegend
- Plangebied

Kraamverblijffonderzoek 8 juli 2017

Legenda

- △ Gewone dwergvleermuis - zomerverblijfplaats
- Gewone dwergvleermuis - langs/overvliegend
- ◇ Gewone dwergvleermuis - foeragerend
- ◐ Gewone dwergvleermuis - zwermgedrag
- ▶ Ruige dwergvleermuis - werfroepend
- ◆ Laatvlieger - foeragerend
- Rosse vleermuis - langs/overvliegend
- ◆ Rosse vleermuis - foeragerend
- ▲ Gewone grootoorvleermuis - zomerverblijfplaats
- ◆ Gewone grootoorvleermuis - foeragerend
- ◐ Gewone grootoorvleermuis - zwermgedrag
- ▲ Gewone grootoorvleermuis - sociale roep
- Myotis sp. - langs/overvliegend
- Plangebied

Paarverblijffonderzoek 17 augustus en 20 september 2017

Legenda

- Gewone dwergvleermuis - langs/overvliegend
- Gewone dwergvleermuis - werfroepend
- ◊ Gewone dwergvleermuis - foeragerend
- Ruige dwergvleermuis - langs/overvliegend
- Laatvlieger - langs/overvliegend
- Rosse vleermuis - langs/overvliegend
- ▲ Rosse vleermuis - sociale roep
- Gewone grootoorvleermuis - langs/overvliegend
- ◆ Gewone grootoorvleermuis - foeragerend
- Myotis sp. - langs/overvliegend
- Gewone dwergvleermuis - paarterritorium
- Plangebied